

Kumuhana

He Aha Lā He Kūkulu?

Paka

Ka Pāka Aupuni Ma Ka Moku O Kīpahulu

Nā Nīnau Ho'okele

- A. He aha lā he kūkulu?
- B. He aha nā mea e pono ai e kūkulu i kekahi hale?
- C. ‘O wai ho‘i nā kanaka loea i ka hana kūkulu hale?
- D. He aha ke ‘ano o ka hale ma ke Kaumoku‘āina Paka o Kīpahulu?
- E. He aha nā māhele o ka hale?
- F. He aha ka waiwai o ka ‘ike kūkulu hale?

Ka Pahuhopu

1. Maopopo ka haumana i nā meakanu e pono ai e kūkulu i hale.
2. Maopopo ka haumana i nā māhele o ka hale.
3. Maopopo ka haumana ‘o wai nā loea kūkulu hale.
4. Maopopo ka haumana i ka ‘ōlelo no‘eau “O ke kahua ma mua ma hope ke kūkulu.”
5. Maopopo ka haumana i ‘elua a ‘oi ‘ano hale kahiko.
6. Maopopo ka haumana i ka waiwai o ka ‘ike kūkulu hale.
7. Maopopo ka haumana i ka ‘ōko‘a a me nā mea like ma waena o nā hale o kēia au a me nā hale o ka wā kahiko.
8. Hiki i ka haumana ke kahaki‘i a e lēpili pololei i nā māhele o ka hale hālāwai.
9. Hiki i ka haumana ke hō‘ike i ‘elua ‘ano hīpu‘u.

Ka Pae A‘o

Papa 4

Ka Mākau

Mākau ‘Ōlelo
Makemakika
‘Epekema
Piliikanaka
Pāheona

Ka Manawa

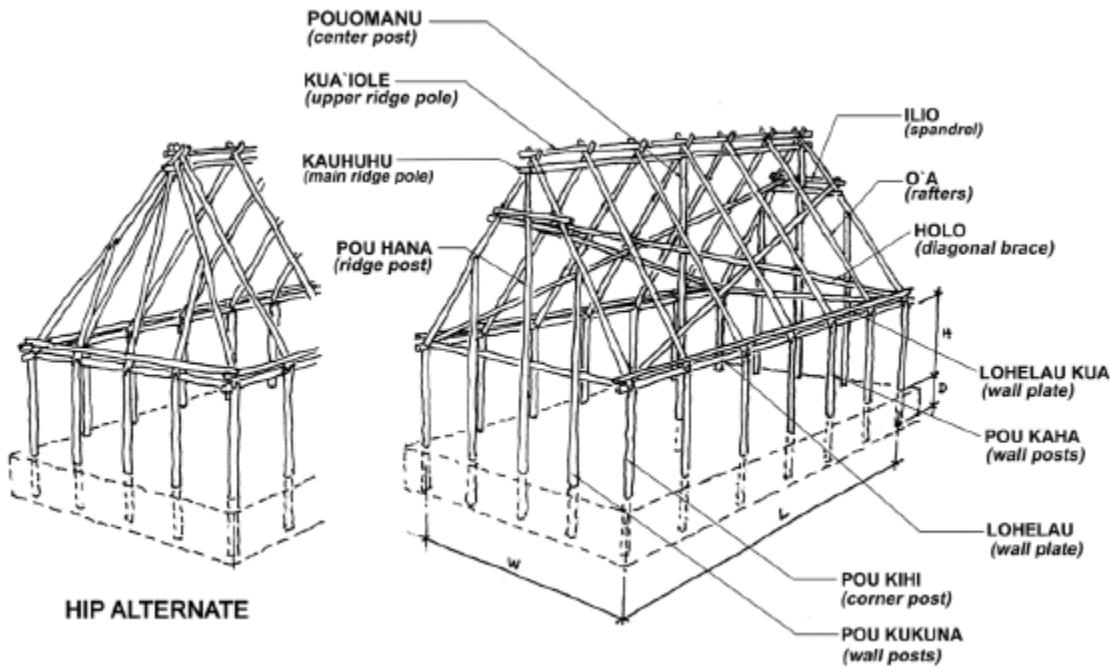
60 minuke

Nā Ki'i

Hale Hālāwai

Photo by Heitiare Kammerer

Upcodes | Building Code of Hawai'i
Framing Schematic

Nā wehewehena no nā ki'i

1. Kekahi hale Hawai'i ma kahi o Ka Pāka Aupuni Ma Ka Moku O Kīpahulu.
 - a. A traditional Hawaiian house located at the Kīpahulu National Park.
2. Kekahi ki'i o ka hale Hālāwai i lēpili 'ia me nā inoa o nā mahele 'o ia kino.
 - a. A render of a Hawaiian Hālāwai style house that includes the parts of that structure.

Ka Mana'o Pōkole

He ha'awina kēia e a'o aku i nā haumāna i ka 'ike kūkulu hale. E ho'okama'aina ana nā haumāna i ka hale e kū nei ma Ka Pāka Aupuni Ma Ka Moku O Kīpahulu. E a'o pū ana nā haumāna i nā 'ano meakanu e pono ai no ke kūkulu 'ana i ka hale Hālāwai. E launa 'ana nā haumana i nā kanaka loea ma ka hana kūkulu hale a me ka waiwai o kēia 'ike kūpuna. E noi'i 'ana nā haumāna e pili 'ana nā 'ano hale like 'ole o ka wā kahiko a me kēia wā.

Ka'a Launa

Kumu Kawehi Kammerer
heitiare.haupia@gmail.com

Nā Hāpili

Hale, Kūkulu Hale, Hale Hālāwai, Kīpahulu Hale

Nā Ana A'o

Nā Ana Akeakamai Kūhelu- Ka Hōnua Ko Lalo

4.HL.5 - E kālailai i kekahī 'ikepili e kūkulu/pa'a ai (i) nā papahana e mālama pono 'ia ai ka 'āina.

Nā Ana Mākau 'Ōlelo -Ke Kākau Nā 'Ano Kākau

4.K.7 - (Ka Palapala Kūpale Mana'o) E nīnau 'ia a pane piha ia kekahī mau nīnau noi'i. He mea nui ka no'ono'o a kālailai 'ana i nā kumu hana e noi'i ai. No laila, inā he 'elua kumu waiwai heluhelu, ua hiki i ka haumana ke unuhi i kekahī nīnau a me ka 'ike mai loko o kāna noi'i. Hiki pū iā ia ke ho'ohana i ia 'ike i 'ike e pane ai kāna nīnau noi'i ma ke 'ano piha kūpono. E unuhi 'o ia 2 a 'oi la'ana e pane piha ai.

Nā Ana Mākau 'Ōlelo - Ka Heluhelu

4.H.14 - (Ke Kaona) Wehewehe 'ia ka mana'o nui o kekahī 'Ōlelo No'eau e hō'ike ai i ke kuana'ike Hawai'i me ke kāko'o. Ma ka wehewehe 'ana i kekahī 'ōlelo no'eau, hiki i ka haumana ke hō'ike i ka pilina o ka mana'o nui o ia 'ōlelo no'eau i ka nohona ma mua a me ka nohona nei. Kāko'o 'ia kona mana'o me nā la'ana 2 a 'oi.

Nā Ana Pilihelu - Haku a kālailai i nā lauana

4.OA.B.5 Ho'opuka i ka lauana helu a i 'ole ka lauana kinona e hahai ana i kekahī lula i kuhi 'ia. Ho'omaopopo i nā hi'ona o ka lauana i 'ike le'a 'ole 'ia ma ia lula iho. E la'a, ke hā'awi 'ia ka lula e "Ho'ohui i ka 3" a me ka helu ho'omaka he 1, ho'opuka i nā paukū o ke ka'ina e loa'a ana a nānā 'ia ke kuapo 'ana o nā paukū he helu kau'ewa a he helu kaulike. Wehewehe i ke kumu o ke kuapo mau 'ana pēlā.

Nā Mā'i'o Nanalu

Ka ho'omana'o 'ana i ka 'ikepili a me nā mana'o nui.

Kālailai i kekahī mana'o a e makawalu.

'Ike Ho'okahua

E hō'ike aku ke kumu i ka mana'o o ka 'ōlelo no'eau ma o ke kūkulu 'ana i kekahī hale me 'elua 'ano kahua. 'O ka hale mua he hale me ke kahua one a me nā lā'au 'ōhikihiki niho. E 'ike 'ana nā haumāna 'a'ole hiki ke kūkulu i kekahī hale me ke one 'oiai 'a'ole pa'a ke kahua. 'O ka hale 'elua e kūkulu ai, he hale me nā 'ili'ili a me nā lā'au 'ōhikihiki niho. E 'ike 'ana nā haumāna i ka hale e kū 'ana 'oiai pa'a ke kahua.

'O ke kahua ma mua ma hope ke kūkulu.

Nā Hua‘olelo Kūikawā

E ho‘olauna i nā hua‘olelo kūikawā. E puana i nā hua‘olelo no nā haumāna a laila e ‘ae iā lākou e ho‘opili mai.

E ho‘okuleana i nā haumāna e ho‘ohana i ka Puke Wehewehe ‘Ōlelo Hawai‘i no ka ‘imi ‘ana i ka mana‘o o kēlā me kēia hua‘olelo. Na nā haumāna e palapala i ka mana‘o o kēlā me kēia hua‘olelo a e ho‘opa‘a.

1. Hale
2. Kūkulu
3. Nāki‘i
4. Lā‘au
5. Lau
6. Pou Hana
7. Pou Kihi
8. Pouomanu
9. Kua‘iole
10. Kauhuhu
11. ‘Ilio
12. O‘a
13. Holo
14. Lohelau Kua
15. Poukaha
16. Lohelau
17. Pou Kihi
18. Pou Kukuna
19. Kahua
20. Pili
21. Loulu
22. Hau

www.wehewehe.org

Ka Ho‘omākaukau

E ho‘omākaukau i ka i nā haumāna

- E ho‘opihapiha nā haumāna i ke ki‘i kuhi pō‘ai a pane i ka nīnau, “He aha lā he kūkulu?”.
 - [He Aha Lā He Kūkulu?](#)
- Ho‘olauna i Ka Pāka Aupuni Ma Ka Moku O Kīpahulu
 - [Ka Pāka Aupuni Ma Ka Moku O Kīpahulu](#)

‘Ike Hō‘ono‘ono

E hō‘ike i ka wikiō o ka hula Ka‘i Kūkulu

- [Ka‘i Kūkulu](#)
- [Ma Ka Hana Ka ‘Ike](#)

Ka‘ina Hana

- E ho‘olauna i nā hua‘ōlelo kūikawā.
- E noi‘i e pili ana nā ‘ano hale like ‘ole.
 - [Ka Hale Hō‘ike‘ike ‘o Bīhopa](#)
- E noi‘i e pili ana ka Hale Hālāwai ma Kīpahulu, Maui.
- E noi‘i e pili ana nā kanaka loea i ka hana kūkulu hale.
- E hō‘ike i nā haumāna i nā meakanu e pono ai no ke kūkulu hale.
- E hō‘ike i nā haumāna i nā mahele o ka hale.
- E hō‘ike i nā haumāna i 2 ‘ano hīpu‘u.

* E ho‘ohana i ka [Padlet](#) no ke ka‘ina hana.

Ho‘olauna

Nā Mea E Pono Ai

1. Pepa
2. Penikala
3. Hāme‘a
4. Nā lā‘au ‘ai
5. Kaula
6. Aho

Nā Mea E Pono Ai No Ka Loiloi ‘Ana

[E noi‘i e pili ana ka hale i kūkulu ‘ia ma ka Heiau O Maunawila.](#)

Nā Kāko‘o A Me Nā Kumuawaiwai

- Nā Kāko‘o No Nā Haumāna Nāwaliwali
- Nā Hanana Ho‘onui ‘Ike
- Nā Kumuawaiwai hou a‘e
- Nā Ha‘awina launa me kēia ha‘awina a me nā kumuawaiwai ho‘ona‘auao

Kīpahulu Padlet

Nā Ana A'o Ho'ohālikelike

Nā Kumuawaiwai ‘Ōlelo Hawai‘i (Hawaiian Language Resources):

1. Hale Kuamo‘o - Hawaiian Language Center at the UH-Hilo
 - a. www.halekuamoo.com
2. Mokuola Hōnua - The Hakalama: ‘Aha Pūnana Leo Syllabic Hawaiian Reading Program
William H. Wilson & Kauanoe Kamanā (2017)
 - a. <https://www.mokuolahonua.com/resources/curriculum-lessons-and-program-examples/the-hakalama-the-aha-pnana-leos-syllabic-hawaiian-reading-programtnas5>
3. Duolingo
 - a. <https://www.duolingo.com/course/hw/en/Learn-Hawaiian>
4. ‘Ōlelo Online - Hakalama
 - a. <https://oleloonline.com/0404p-hakalama-practice/>